

Perhehoitajaksi hyväksymisen edellytykset

(Perhehoidon toimintaohje 2018, Varsinais-Suomen sijaishuoltoyksikkö Tammi)

Perhehoitolain 6§:n mukaan perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakovalmennus ennen kuin toimeksiantosopimusta voidaan solmia. Valmennuksen yhtenä keskeisenä tehtävänä on selvittää aiheesta kiinnostuneen henkilön soveltuvuus tehtävään. Säännösten mukaan laadukas ennakovalmennus

- ③ vastaa sitä tehtävää, jota perhehoitajalta edellytetään
- ③ huomioi lapsen mahdolliset erityistarpeet ja valmennettavan osaamisen
- ③ on prosessinomainen, kestoltaan riittävän pitkä ja sisältää riittävän monta tapaamista
- ③ sisältää valmennuksen jälkeisen arviointimenetelmän sekä kirjallisen arvioinnin osallistujan valmiuksista ja edellytyksistä toimia tehtävässä
- ③ sisältää tietoa perhehoitajan asemasta, velvollisuuksista ja lainsäädännöstä
- ③ huomioi erityisryhmien vaatimukset
- ③ toteutetaan osallistujan omalla äidinkielellä.

Sijaisperheeksi ryhtyminen on suuri haaste ja elämänmuutos. Perheillä, jotka harkitsevat sijaisvanhemmuutta on oikeus saada ennakovalmennusta ja tietoa siitä, mitä sijaisvanhemmuus merkitsee. Valmennuksen yhtenä keskeisenä tehtävänä on antaa myös valmennuksen järjestäjille mahdollisuus arvioida osallistujien valmiuksia toimia perhehoitajina. Prosessinomainen ennakovalmennus on perhehoidon laadun, onnistuneen sijoitusprosessin ja sijoitusten kestävyuden varmentamiseksi ensiarvoisen tärkeää. On myös huomioitava, että sijoitettavalla lapsella on oikeus päästä hyvin valmentautuneeseen ja arvioituun perheeseen.

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa (PhL 6§). Sopivuutta harkitessaan on kiinnitettävä erityistä huomiota kodin ihmissuhteisiin, perhehoitoa antavan henkilön mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja tyydyttää perhehoitoon sijoitettavan lapsen tarpeet hänen etunsa mukaisesti. Perhehoitajan tulee suojella ja hoivata lasta, tukea lasta ja seurata hänen kehitystään, tukea lapsen yhteydenpitoa hänelle läheisiin ihmisiin ja sitoutua lapseen. Lisäksi on huomioitava perhehoitajan yhteistyökyky ja mahdollisuudet sijoittavan tahon sekä perhehoitoon sijoitettavan lapsen läheisten henkilöiden kanssa. Perhehoitajan kelpoisuutta sijoitettavalle lapselle tulee arvioida hoidettavan henkilön kannalta kokonaisvaltaisesti. Mitä vaativampi lapsen tilanne on, sitä enemmän huomiota tulee kiinnittää perhehoitajien ammattitaitoon ja työssään tarvitsemaan tukeen.

Kuka voi ryhtyä perhehoitajaksi?

- x Perhehoitaja on vastuullinen aikuinen, joka voi tarjota perhehoidettavalle kodin ja sitoutuu tehtäväänsä tarvittaessa hoidettavan aikuisuuteen saakka
- x Perheenjäsenten ihmissuhteet ja elämäntilanne ovat kunnossa, perheen talous on vakaa.

- x Perhehoitajalla on kykyä vastata lapsen tarpeisiin, kasvatukseen ja huolenpitoon. Hänellä on mahdollisuus huolehtia lapsen osallistumisesta kuntoutukseen, terapiaan yms.
- x Perhehoitaja ei hyväksy eikä käytä fyysisiä rankaisumenetelmiä.
- x Perhehoitajalla on riittävästi aikaa lapselle.
- x Perhehoitajana voi toimia myös yksinäinen henkilö.
- x Perhehoitajalta vaadittavassa rikosrekisteriotteessa ei ole estäviä merkintöjä.
- x Perhehoitajan terveydentila on hyvä. Tarvittaessa pitkäaikaiselta perhehoitajalta pyydetään lääkärinlausunto terveydentilasta.
- x Perhehoitajan ikä vastaa suurin piirtein perhehoitoon sijoitettujen lasten biologisten vanhempien ikää.
- x Perhehoitaja on osallistunut ennen tehtävään ryhtymistä prosessinomaiseen ennakoivallennukseen, jonka arviotyöskentelyn päätöksenä hänet on hyväksytty perhehoitotoimintaan.
- x Perhehoitaja on yhteistyökykyinen. Yhteistyötahoja ovat lapsen biologiset vanhemmat, lähiomaiset, sosiaalityöntekijät ja lapsen asioissa työskentelevä verkosto.
 - x Sijaisperheen jokainen perheenjäsen on valmis hyväksymään sijoitettavan lapsen muuton perheeseen ja lapselle halutaan antaa muihin jäseniin nähden tasavertainen asema.

Perhehoitajan valmiudet

Onnistunut perhehoitosijoitus edellyttää perhehoitajilta monia tietoja, taitoja ja ominaisuuksia, joita kutsutaan valmiuksiksi. Lapsen ja nuoren perhehoitajalla tulee olla valmius:

- x Suojella ja hoivata lasta x Tukea lapsen yksilöllistä kehitystä
- x Tukea lapsen suhteita syntymävanhempiansa ja turvata lapsen muiden läheisten ihmissuhteiden jatkuminen
- x Sitoutua lapseen ja toimia hänelle luotettavana aikuisena tarvittaessa koko elämän ajan
- x Tehdä yhteistyötä lapsen asioissa.

Rikostaustan selvittäminen

Perhehoitajat kuuluvat ryhmään, jota veloitetaan selvittämään lasten kanssa työskentelevien rikostausta. (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002). Ennen perhehoidon toimeksiantosopimuksen tekemistä kunta pyytää perhehoitajalta nähtäväksi rikosrekisteriotteen, joka ei saa olla kuutta kuukautta vanhempi eikä siinä saa olla merkintöjä esim. lapsiin kohdistuvista tai

pahoinpitelyrikoksista. Rikosrekisteriote palautetaan sen esittäneelle perhehoitajalle välittömästi eikä sitä saa kopioida tai ottaa sosiaalitoimen säilytettäväksi.

Ehdottomat esteet perhehoitoon ryhtymiselle

Ehdottomat esteet perhehoitoon ryhtymiselle ovat esim.

- x rikosrekisterimerkinnät liittyen erityisesti lapsiin kohdistuviin ja pahoinpitelyrikoksiin
- x perheessä hyväksytään ja käytetään fyysisiä rangaistusmenetelmiä
- xperheessä käynnissä oleva aktiivinen lastensuojeluasiakkuus (esim. lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon asiakkuus, oma lapsi huostassa)
- x fyysiset pitkäaikaissairaudet, joiden ennustetaan aiheuttavan toimintakyvyn laskua
- x mielenterveyden häiriöt ja sairaudet, jotka vaikeuttavat perhehoitotyötä
- x päihdeongelma
- x akuutti kriisi perheessä
- xpuoliso tai joku muu perheenjäsen vastustaa ennakkovalmennukseen tuloa tai sijoitusta
- x asuinkunnan arvio perheen sopimattomuudesta perhehoitajuuteen
- x hylkäävä arvio ennakkovalmennuksesta.

Sijaishuoltopaikan valinta

Perhehoito on laitoshoitoon nähden ensisijainen sijaishuollon muoto (LsL 50§). Sijaishuolto voidaan järjestää laitoshoitona vain, jos sitä ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lasta sijoitettaessa olisi ensin kokeiltava perhehoitoa. Lapsen edun mukaista on päästä heti hänen tarpeisiinsa vastaavaan sijaishuoltopaikkaan. Mikäli arvioidaan, ettei perhehoito tukitoimien avulla tai niistä huolimatta turvaisi lapsen edun mukaista sijaishuoltoa, toteutetaan sijaishuolto laitoshoitona. Rajoitustoimenpiteitä tarvitsevaa lasta ei ole syytä sijoittaa perhehoitoon, jossa toimenpiteiden käyttö ei lain mukaan ole sallittua. Sijoituksen alussa voi olla tärkeää kerätä lisätietoa lapsen tarpeista ja huostaanoton perusteisiin vaikuttaneista syistä, jolloin laitoshuolto voi olla toimivampi ratkaisu.

Lapsen siirtyminen perheeseen tulee aina valmistella ja toteuttaa suunnitelmallisesti ja huolellisesti, jollei kyseessä ole akuutti kriisitilanne. Sijoituspäätöstä tehtäessä kuullaan sijoitettavaa lasta sekä hänen vanhempiaan ja läheisiään. Tavoitteena on löytää perhekoti, jolla on parhaat mahdolliset valmiudet vastata sijoitettavan tarpeisiin. Sosiaalityöntekijä kartoittaa lapsen ja hänen perheensä kanssa heidän tarpeitaan ja ottaa yhteyttä sijaishuoltoyksikköön sopivan sijoituspaikan löytymiseksi lapselle. Arvioinnin tavoitteena on selvittää, mitkä perhekodit pystyvät vastaamaan lapsen tarpeisiin. Perhe-ehdokkaiden tulee saada kaikki tarvittavat taustatiedot, jotka vaikuttavat lapsen hoitoon ja kuntoutumisen edellytyksiin, voidakseen itsenäisesti ja yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa arvioida valmiuksiaan vastata lapsen tarpeisiin. Tiedot annetaan tässä vaiheessa perheelle ilman tarkkoja henkilötietoja. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valitsee lapselle perhekotipaikan sijaishuoltoyksikön antamien tietojen ja sopiviksi arvioitujen vaihtoehtojen pohjalta.

Sijoituspaikan valinta perustuu aina lapsen etuun. Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle:

- x tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
- x mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;
- x taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen;
- x turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;
- x itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen;
- x mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omista asioistaan; sekä kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

Sijoituspaikkaa valittaessa on huomioitava ja arvioitava:

- x Minkä ikäinen lapsi on kyseessä ja kuinka pitkään hän on ollut lastensuojelun toimenpiteiden piirissä?
- x Mitkä tekijät ja tarpeet ovat sijoittamisen taustalla ja miten ne vaikuttavat sijaishuoltoon?
- x Mitkä ovat lapsen läheisverkoston mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai olla lapsen tukena?
- x Mikä on mahdollisesti lapsen vaurioitumisen taso ja sen vaatima terapia tms. kuntoutusmuodot?
- x Missä lasta on hoidettu ja tullaan hoitamaan? Onko sijaishuoltopaikalla edellytyksiä jatkaa hoitosuhdetta? Mitkä ovat hoidon jatkuvuuden edellytykset? Voiko sijaishuoltopaikka vastata muihin kuntoutustarpeisiin?
- x Onko lapsen biologisilla vanhemmilla edellytyksiä, halua ja kykyä toimia yhteistyössä sijaishuoltopaikan kanssa? Voidaanko valinta tehdä yhteistyössä perheen kanssa?
- x Lapsen ja biologisen perheen yhteydenpito ja miten etäisyydet mahdollistavat sen? Kyetäänkö turvaamaan sisarusuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden jatkuvuus? Sijoitetaanko sisarukset samaan paikkaan?
- x Pystyykö sijoituspaikka vastaamaan lapsen kielelliseen, kulttuuriseen ja uskonnolliseen taustaan?
- x Onko lapsen terveydentila tutkittu, jotta hänen tarvitsemansa hoito ja huolenpito voidaan turvata sijaishuollon aikana?
- x Onko suunnitelmissa nopea kotiuttaminen? Miten pitkstä sijoittamisesta on kyse tässä vaiheessa; onko edellytyksiä tavoitella kotiuttamista lähiaikoina? Miten huomioidaan perheen jälleenyhdistäminen?
- x Onko sijoituspaikassa muita lapsia? Millä problematiikalla muut lapset ovat?
- x Minkälainen koulutus sijoituspaikan vanhemmilla on? Mikä on koulutuksen ja kokemuksen suhde sijoitettavan lapsen hoidollisiin ja kasvatuksellisiin tarpeisiin?
- x Miten hyvin laatukriteerit täyttyvät sijoituspaikassa?
- x Miten hyvin sijoituspaikka pystyy vastaamaan tämän lapsen tarpeeseen?
- x Mikä on lapsen oma toive ja sen suhde sijoituspaikan tarjoamiin mahdollisuuksiin; liittyen mm. lapsen harrastuksiin, kiinnostuksen kohteisiin jne.?
- x Miten sijoittaja voi tukea tätä sijoitusta? Miten sijaishuoltopaikkaan järjestetään riittävät lapsen edun mukaiset tukitoimet?

- x Mitä enemmän ammatillisuutta lapsen hoito vaatii, sitä todennäköisempää on että sijaishuoltopaikaksi tarvitaan ammatillinen perhekoti, lastensuojelulaitos, koulukoti tmv.
- x Mitä enemmän kodinomaisuutta lapsen hoito ja kuntoutuminen vaatii, sitä todennäköisempää on, että oikea sijaishuollon muoto on perhehoito

Perhehoidon suhde laitoshoitoon:

	2016	2017	6/2018
Vuoden aikana sijoitetut	85	103	102
laitushoito	46	57	54
perhehoito	39	46	48
hoitovuorokaudet	22719	26471	13849
	ph 11438 lh 11281	ph 13499 lh 12972	ph 7133 lh 6716

- TP2016, TP2017 ja toteuma 6/2018 – perhehoidon hoitovuorokausien osuus suurempi kuin laitoshoidon
- TP 2017: perhehoito +527 hvrk
- Toteuma 6/2018. perhehoito +417 hvrk
- perhehoitoon sijoitettuna vähemmän lapsia kuin laitoshoitoon, mutta perhehoitosijoitukset pitempiä
- kiireelliset sijoitukset olleet pääsääntöisesti laitossijoituksia ja suht lyhyitä